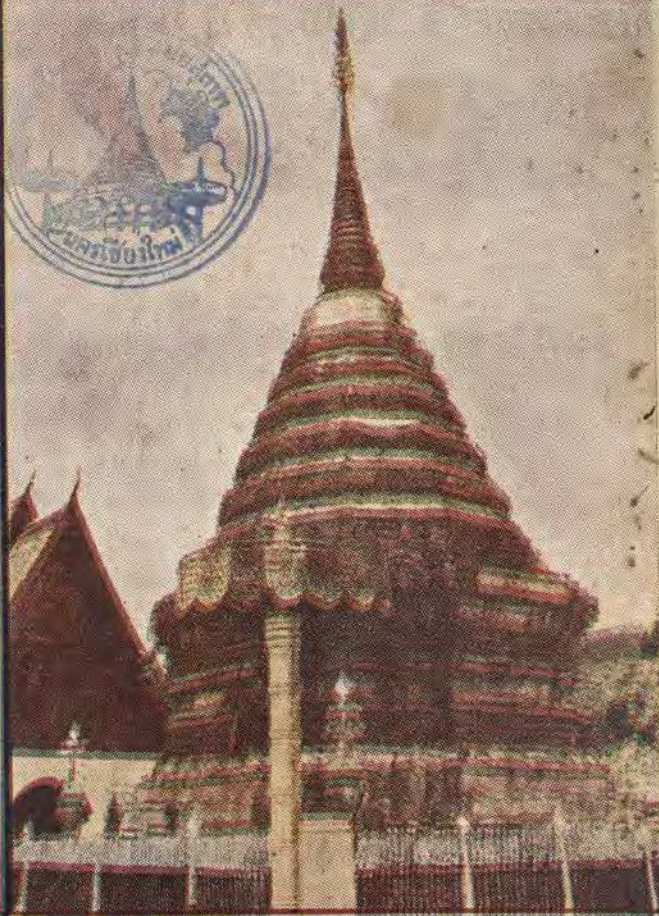

ตำนาน
พระธาตุดอยสวเขษ
นครเชียงใหม่

796

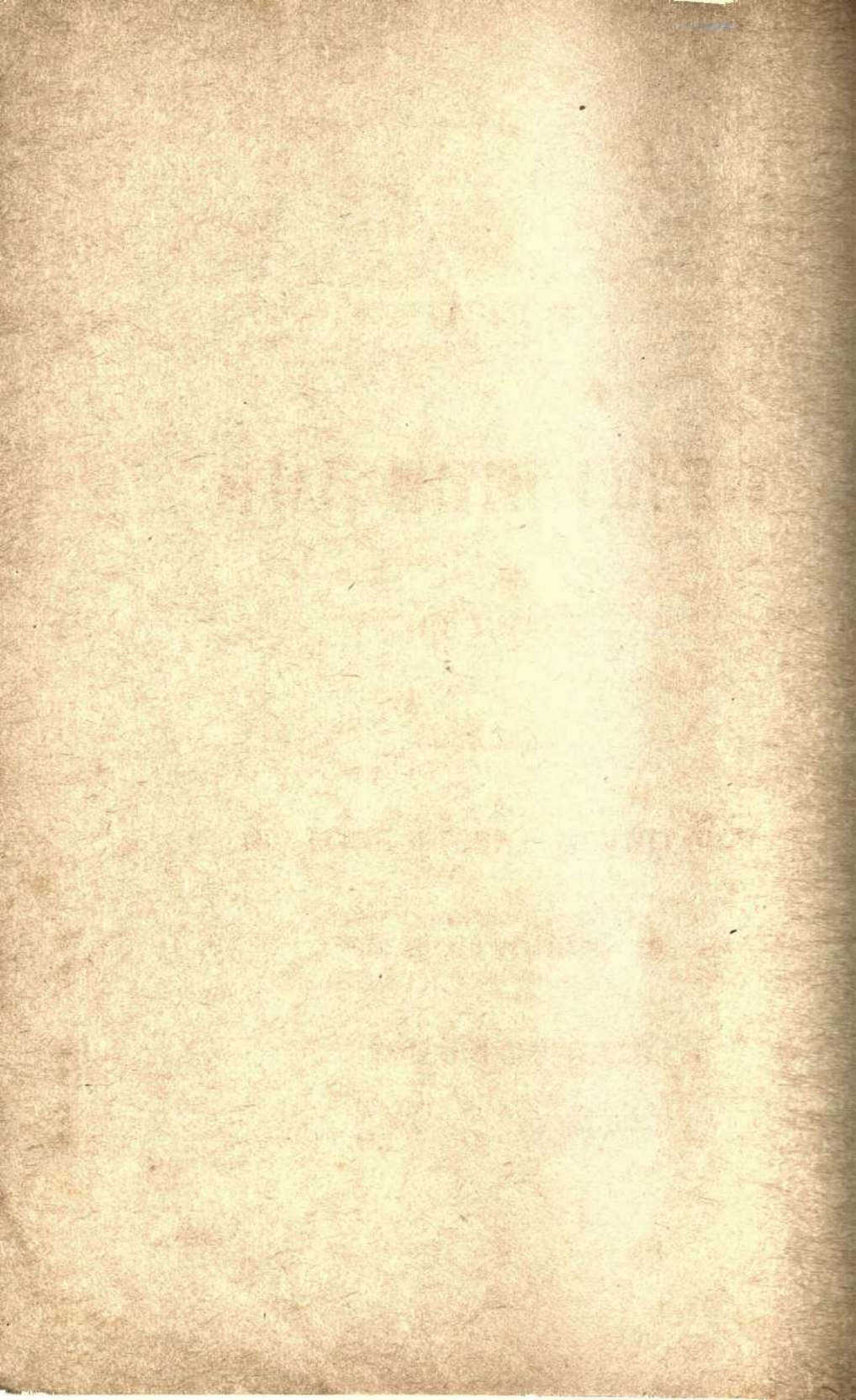
นิมน์จำหน่ายเมื่อเก็บเงินบำรุงวัด

แปลงให้เป็นเฟลด์จิทลจากสำเนาที่จดเก็บโดย

หอสมุดแห่งชาติรัชมังคลาภิเษก เชียงใหม่

แปลงให้เป็นไฟล์ดิจิทัลจากสำเนาที่จัดเก็บโดย
หอสมุดแห่งชาติรัชมิ่งคลาสิก เชียงใหม่

ตำนาน

พระธาตุดอยสุเทพ

นครเชียงใหม่

พิมพ์จำหน่าย เพื่อเก็บเงินบำรุงวัด

พิมพ์ครั้งที่ ๒

กรกฎาคม ๒๔๙๘

1870

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY

PHYSICS DEPARTMENT

1870

CHICAGO, ILL.

อภิมภกถาครั้งแรก

คณะกรรมาธิการ วัด พระธาตุ ดอยสุเทพ ได้
ประชุมตกลงมอบภาระให้ข้าพเจ้าเรียบเรียงตำนานพระ
ธาตุดอยสุเทพขึ้นใหม่ ข้าพเจ้ารู้สึกเป็นภาระอันหนักอยู่
เพราะไม่ชำนาญทางประวัติศาสตร์ ต้องรับผิชอบใน
ตำนานของปุชณียสถานสำคัญเช่นนี้ และตำนานดอย
สุเทพนี้ มีกล่าวถึงในหนังสือหลายเล่ม โดยมากก็
เหมือนกัน แต่บางเล่มก็ขัดกัน ข้าพเจ้าจึงอาศัยตำนาน
เก่า ซึ่งเคยพิมพ์ออกมาหลายครั้งแล้ว และอาศัยหนังสือ
เล่มอื่น ๆ ประกอบบ้าง เมื่อข้าพเจ้าเรียบเรียงเสร็จ
แล้ว ส่งให้ท่านผู้สนใจดู บางท่านเห็นว่า ควรจะ
ปรับปรุงเสียทั้งนี้ หมายความว่า ยกวางขึ้นใหม่ ให้
เหมาะสมกับผู้อ่านสมัยนี้ แต่บางท่านเห็นว่า ควรจะ
รักษาสำนวนโวหารเดิมไว้ให้มากที่สุด ข้าพเจ้าจึงถือ
เอาสายกลาง คือเอาของเก่าเคล้ากับของใหม่ เพื่อให้
ท่านผู้อ่านสมัยเก่าพอเข้าใจ คนสมัยใหม่อ่านพอรู้เรื่อง
รูปลักษณะของหนังสือตำนานพระธาตุดอยสุเทพ จึงเป็น

เช่นที่ท่านถืออยู่ ณ บัดนี้ หวังว่าคงจะเป็นที่พอใจของ
ท่านผู้อ่านโดยทั่วกัน แต่หากมีขาดตกบกพร่องประการ
ใด ๆ โปรดให้อภัยและแจ้งแก่ข้าพเจ้าด้วย เพื่อดำเนิน
พระธาตุคุดอยสุเทพจะได้ถูกต้องสมบูรณ์ในโอกาสหลัง
วัดพระธาตุคุดอยสุเทพ ยังมีสิ่งที่จะต้องบูรณะ

ก่อสร้างอีกหลายอย่าง เช่น อุโบสถ, วิหารคด,
ศาลาพัก, กุฎีภิกษุสามเณร, การปรับปรุงสถานที่
ซึ่งจะต้องใช้เงินเป็นจำนวนล้านบาท จึงขอบอกบุญ
มายังท่านผู้ใจบุญทั้งหลาย ช่วยกันบริจาคทรัพย์
เป็นพุทธรูปบูชาพระธาตุคุดอยสุเทพ ตามกำลังและ
ศรัทธาของท่าน

ขอท่านผู้อ่านจงมีความสุขสวัสดิ์ ปราศจาก
เวร ปราศจากภัย มีความสุขกาย สบายใจทุก
เมื่อ เทอญ.

พระธรรมราชานุวัตร

ประธานกรรมการวัดพระธาตุคุดอยสุเทพ

๑๖ มีนาคม ๒๔๕๖

คำไหว้พระธาตุดอยสุเทพ

ธรรมนิยมชาวเมืองเหนือ มีคำไหว้พระ
ธาตุโดยเฉพาะองค์หนึ่งๆ โดยอาจารย์โบราณ
ผูกขนบภาษาบาลี พระธาตุสุเทพก็มีคำไหว้
เหมือนกน มถึง ๕ บทคือ มีคำไหว้องค์พระธาตุ
และคำไหว้บท ๔ ด้านขององค์พระธาตุด้านละ
บท แต่คำไหว้ภาษาบาลีนี้ ได้คัดลอกกันมา
หลายทอด ผู้ไม่เข้าใจภาษาบาลีก็คงจะมี จังวั
ตึกว่าถือเอาใจความไต่ยาก ข้าพเจ้าจึงได้ปรับ
ปรุงให้พอถือเอาใจความไต่บาง ดงน -

๑. คำไหว้องค์พระธาตุว่าดังนี้ - สุวันณะ
เจติยยัง เกสวะระระมัตถะลุงกััง วรรัญญะธาตุง สุ-
ทวะนามะกััง นระเทเวหิ สัพพะปุชิตัง อะหัง
วันทามิ สัพพะทา

๒. ไหว้พระธาตุก้านควนออกขอให้มัสติขัญญา
ว่าดังนี้ - บัญญาวา อัสมิงเยวะ จันทิมา อิวะ
ธาระยัง

๓. คำไหว้พระธาตุก้านไต้ ขอให้เวียนรู้จบ
พระไตรปิฎกว่าดังนี้ - ปิฎะกัตตะเย สาสะนะนีย
ยานิเกติ

๔. คำไหว้พระธาตุก้านตะวันตก ขอให้เป็น
โมกชะอาหารว่าดังนี้ - โมกชะปฐมะวะรัง อา-
ปายะนิวารณัง อะระหัง สังฆะโสภะณัง

๕. คำไหว้พระธาตุก้านเหนือ ขอให้ได้บวช
ในพระพุทธศาสนาว่าดังนี้ - ปะฐะมัง อุบะชัง
กาหาเปตวา บัตตะจีวะรัง ยัง ยัง ชาตัง สังฆะ
มัชฌะ ปุจจา สะวาหะ

บุคคลใดได้นมัสการพระธาตุด้วยคำไหว้ ๕ บทนี้
ด้วยความเคารพเลื่อมใสอ่อนน้อมด้วยกาย วาจา ใจ
จะได้รับบุญกุศลเป็นอันมากแล.

ช้าง
ข้างเผือก

พาหนะนำพระบรมธาตุมาบรรจุ

สุทวาราย

หอสุทวาราย

แปลงให้เป็นไฟล์ดิจิทัลจากสำเนาที่จัดเก็บโดย
หอสมุดแห่งชาติรัชมิ่งคลาสิก เชียงใหม่

ครูบาศรีวิชัย
ผู้สร้างถนนขึ้นดอยสุเทพ

พระประธานในวิหาร

ระฆังใหญ่

ตำนานพระธาตุคุดอยสุเทพ

เมื่อพระพุทธศักราช ๑๘๗๕ ปีล่วงเมืก (มะ
แม ตรีศก) จุลศักราช ๖๕๓ ในแผ่นดินพระเจ้า
ก่อนามหาราช เจ้านครเชียงใหม่ ได้มีพระพุทธ
ศาสนาทักษิภาวะเข้ามาตั้งในรามัญประเทศ(มอญ)
มีพระมหาเถรชาวมอญรูปหนึ่งชื่อ "มติมา" ได้ไป
อุปสมบทในสิงหลประเทศ (ประเทศลังกา) แล้ว
นำพระพุทธศาสนาแบบลังกา มาประดิษฐานที่เมือง
มติมา (เกาะตะมะ) พระพุทธศาสนาได้เจริญ
รุ่งเรืองในเมืองมติมานั้นท้าวพระยาเสนามาตย์และ
ประชาราษฎร์ มีความเลื่อมใสในศัลาทิกุณของพระ
มหาเถรเจ้าองค์นั้นอย่างยิ่ง จึงพร้อมกันอภิเสกเป็น
มหาสามี มีนามว่า "พระอุทุมพรบุบผามหา
สามี" ข้าราชการทิกุณของท่านพระมหาเถรองค์
ได้แพร่หลายเลื่องลือไปทั่วทิศานุทิศ ในสมัยนั้น
มีภิกษุชาวเมืองสุโขทัย ๒ รูป ชื่อพระอินมทัสสี

และพระสุนะ ได้ไปเรียนพระไตรปิฎกที่กรุงศรี—
 อโยธยา ในสำนักอาจารย์ดีๆ หลายแห่ง แล้วกลับ
 มาอยู่ในสำนักพระมหาเถรสังฆราชา บรรพต ใน
 เมืองสุโขทัย ต่อมาพระภิกษุ ๒ รูปนั้น ได้ไปศึกษา
 เล่าเรียนในสำนักพระอุทุมพรบุบผามหาสวามี เมือง
 ประเทศมอญ แล้วอุปสมบทแปลง (สวดญัตติ
 ใหม่) ในสำนักพระมหาสวามีนั้น อยู่ศึกษาและ
 ปฏิบัติพระธรรมวินัยในสำนักนั้น ๕ พรรษา แล้ว
 จึงนมัสการลาพระมหาสวามี อาจารย์ กลับคืนมายัง
 เมืองสุโขทัยผู้เป็นอุปัชฌายะ ท่านให้นิสสยมุตตกะ
 แก่พระภิกษุ ๒ รูปนั้นแล้ว ภิกษุทั้ง ๒ รูปก็กลับ
 มายังเมืองสุโขทัย พอพรรษาได้ถึง ๑๐ ท่านทั้งสอง
 จึงพาอุปสัมปทาเปกซ์ (ผู้ใคร่จะอุปสมบท) ๘ รูป
 ไปอุปสมบทในสำนักท่าน พระอุทุมพร บุปผา มหา
 สวามี ในเมืองมติมานั้น ท่านพระมหาสวามีได้
 กล่าวกะภิกษุเหล่านั้นว่า พระพุทธศาสนาจะรุ่งเรือง

ในรามัญประเทศนี้ไม่นานต่อไปจะรุ่งเรืองในเมือง
 ไทย ท่านทั้งสองจงนำพระพุทธรูปไปเผยแผ่
 ในเมืองไทย ครั้นแล้วท่านพระมหาสวามีก็ตามส่ง
 พระเถระทั้งสอง กับ พระบวชใหม่ มายัง เมืองไทย
 บรรดาพระเถระทั้งสองรูปนั้น พระอโนมทัสสีมา
 อยู่เมืองศรีสัชนาลัย เดียวนี้เรียกว่าสวรรค์โลก
 พระสุมนเถระมาอยู่เมืองสุโขทัย พระเถระเจ้าทั้งสอง
 รูป ได้พร้อมกันกระทำวินัยกรรมเป็นต้นว่า อุป-
 สมบทกรรม และ สี่มาสมมติใน เมือง ทั้งสอง เป็น
 เองนิจ ครั้นนั้น กลางคืนวันหนึ่ง พระสุมนเถระ
 จำวัดใกล้รุ่งเกิดนิมิตฝันอันปลาตว่า เทวดามอบอก
 ว่า พระบรมธาตุของพระพุทธเจ้า ซึ่งพระเจ้า
 ธรรมมาโคกราชให้เชิญมาบรรจุไว้ ณ พระเจดีย์เมือง
 ปางจันนั้น บัดนี้ พระเจดีย์นั้นหักพังเสียแล้ว มีแต่
 กอดอกเข็มกอดหนึ่ง มีสถูปฐานตั้งรูปม้านั่ง เป็นที่
 สถิตของพระบรมธาตุ พระบรมธาตุองค์นี้ จักไป
 ประดิษฐานเมืองเชียงใหม่ เป็นที่สักการะบูชาแห่ง

เทวดาและมนุษย์ทั้งหลายช่วงกาลนาน ขอให้ท่าน
 ไปขุดเอาพระบรมธาตุองค์นั้น ไปประดิษฐานใน
 เมืองเชียงใหม่ ครั้นรุ่งขึ้นพระสุมนเถระเจ้าก็นำความ
 ถวายพระพรแก่พระเจ้าธรรมราชาเจ้าเมืองสุโขทัย
 ไปยังเมืองศรีสัชนาลัย แล้วถวายพระพรเรื่องความ
 ฝันนั้นแก่พระเจ้ากาไทยให้ทรงทราบ เพื่อขออนุ
 ญาตขุดเอาพระบรมธาตุนั้น พระราชได้ทรงสดับ
 ข่าวนั้น ก็ทรงพระปรีดาปราโมทย์ยิ่งนัก จึงพระ
 ราชทานหัตถกรรม ให้คนช่วยขุดพระบรมธาตุ พระ
 สุมนเถระเจ้าก็พาคนเหล่านั้นไปยังเมืองปางจา ให้
 สร้างร้านสูงพอควร กระทำสักการบูชาด้วยบุบผา
 มาลาชาติต่าง ๆ ครั้นเวลากลางคืนพระเถระเจ้าก็น
 สูรานั้น กระทำสัตยาธิษฐานอาราธนาพระบรมธาตุ
 ให้แสดงปาฏิหาริย์ให้ปรากฏก็ได้เห็นรัศมีพระบรม
 ธาตุกระทำปาฏิหาริย์รุ่งโรจน์โชตินาการขึ้น ณ กอ
 ดอกเข้มนั้น เป็นที่น่าอัศจรรย์ยิ่งนัก พระเถระเจ้า
 จึงให้เอาธงปักไว้เป็นสำคัญ พระบรมธาตุได้แสดง

ปาฏิหาริย์ตลอดคืน ในวันรุ่งขึ้นพระเถระเจ้าให้ผู้ที่
 จะขุดสมาทานศีล ๕ ศีล ๘ ทุกๆ คน แล้วจึงให้
 ขุดลงในที่นั้น ก็ได้พบอัฐิและศิลา ครั้นขุดต่อๆ
 ลงไปอีก ก็ได้พบที่บรรจุพระบรมธาตุ ชั้นนอก
 เป็นพระออบทองเหลือง ชั้นที่ ๒ เป็นพระออบเงิน ชั้น
 ที่ ๓ เป็นพระออบทองคำ ชั้นที่ ๔ เป็นบรรจุพระบรม
 ธาตุเป็นพระออบแก้วประพาฬ พระบรมธาตุนั้นขนาด
 เท่าผลทับทิม (มะก้อ) จึงเกิดสงสัยกันขึ้นว่า น
 จะใช่พระบรมธาตุจริงหรือ? (เพราะคงเห็นว่าใหญ่
 มากเกินไป) พระสุมนเถระเจ้าจึงว่า ไม่ใช่พระบรมธาตุ
 เป็นพระออบแก้ว แล้วก็กระทำสักการบูชาและตั้ง
 สัตยาธิษฐาน จึงได้เห็นที่เบ็ด พระเถระเจ้าเปิดพระออบ
 แก้ว ก็เห็นพระบรมธาตุโตประมาณเท่าเมล็ดถั่ว-
 เขียว (ถั่วหิน) มีวรรณะเรื่องรองดั่งสีทองอุไร
 กันทั้งหลายจึงพากันโสรจสร่งชำระพระบรมธาตุด้วย
 สุกคนโทก แล้วนำมายังเมืองศรีสัชนาลัย พระ
 จักรไทยได้ทรงทราบข่าวสารนั้น จึงโปรดให้กระ-

ทำสุวรรณปราสาทหลังหนึ่ง แล้วให้คนไปอาราธนา
 พระบรมธาตุมา ขณะที่ราชบุรุษไปถึงนั้น พระ
 สุมณเถรเจ้ากำลังกระทำ สักการะบูชา พระบรมธาตุ
 จึงได้เห็นพระบรมธาตุแสดงปาฏิหาริย์ยิ่งนักโดยทั่ว
 กัน พระเถรเจ้าก็นำพระบรมธาตุมายังเมืองศรีสัช
 ฌาย์ พระราชาจึงเชิญประดิษฐานสุวรรณปราสาท
 แล้วทรงแสดงการวะสักการะบูชาและเคารพยำเกรง
 ยิ่งนัก เพราะได้ทอดพระเนตร์พระบรมธาตุแสดง
 ปาฏิหาริย์อย่างน่าอัศจรรย์ จึงทรงส่งข่าวสารไปถวาย
 พระธรรมราชา เจ้าเมืองสุโขทัย พระยาธรรมราชา
 ก็ทรงยินดีอย่างยิ่ง จึงทรงดำริว่า ถ้าพระบรมธาตุ
 แสดงปาฏิหาริย์ให้ปรากฏแก่เราดังคนเล่าลือแล้วไซ้
 เราจักสร้างเจดีย์ทองคำองค์หนึ่งในเมืองเราแล้ว
 เชิญพระบรมธาตุ ประดิษฐานไว้ในพระเจดีย์นั้น
 เป็นที่สักการะบูชาต่อไปชั่วกาลนาน แล้วจึงโปรด
 ให้ราชบุรุษไปอาราธนาพระบรมธาตุและพระ
 สุมณะไปสู่เมืองสุโขทัย แล้วทรงสักการะบูชา

ด้วยวรามิสเป็นอันมาก แต่พระบรมธาตุก็มีได้
แสดงปาฏิหาริย์ให้ทอดพระเนตร ทั้งสิ้นนี้ว่าเพราะ
เมืองสุโขทัยนี้ไม่เป็นที่สถาปนาพระบรมธาตุ พระ
พุทธเจ้าองค์ประเสริฐพระยาธรรมราชาไม่เห็นพระ
บรมธาตุแสดงปาฏิหาริย์เช่นนั้น ก็ไม่ทรงเชื่อถ้อจึง
นมัสการพระสุมนะว่า พระบรมธาตุของพระพุทธ-
เจ้าพระองค์นี้ ขอให้พระคุณเจ้าเอาไปสักการบูชา
เถิด พระบรมธาตุจึงได้ตกอยู่กับพระสุมนเถรเจ้า
ตั้งแต่บัดนั้นมา พระสุมนเถรเจ้าได้เป็นครูอาจารย์
สอนพระปริยัติธรรม ณ เมืองสุโขทัยและเมืองศรี
สัชชนาลัยเป็นเวลานาน

ในสมัยนั้นจุลศักราชได้ ๗๒๕ (พ.ศ. ๑๕๐๐)
พระเจ้ากอนา ราชวงศ์เม็งรายที่ ๖ เสวยราชสมบัติ
ในเมืองเชียงใหม่ เป็นใหญ่ในลานนาไทยประเทศ
ตั้งอยู่ในทศพิชราชธรรม มีพระราชหฤทัยชอบ
ศึกษาในศิลปศาสตร์ต่างๆ เป็นที่เกรงขามของท้าว
พระยานานาประเทศ มีเสนามาตย์ผู้กล้าหาญเป็น

จำนวนมาก ชาวบ้านชาวเมืองได้รับความชื่นบาน
 ร่มเย็นเป็นสุข ท้าวเชอมีพระราชศรัทธาเลื่อมใส
 ในพระพุทธศาสนายิ่งนัก ประราธนาจะได้ภิกษุผู้ทรง
 พระไตรปิฎก รู้พระพุทธพจน์สามารถจะกระทำ
 สังฆกรรมใหญ่่น้อยได้ทุกประการ มาไว้ในพระนคร
 พังค์เชียงใหม่ เมื่อได้ทราบสุปฏิบันนตาทีคุณแห่ง
 พระอุทุมพรบุพผามหาสวามีเจ้า ซึ่งอยู่ในเมืองมดี-
 มา จึงให้ราชทูตไปอาราธนาพระมหาสวามีเจ้า แต่
 พระมหาสวามีเจ้ารับนิมนต์ไม่ได้ จึงให้ภิกษุซึ่ง
 เป็นศิษย์ ๑๐ รูป มีพระอานนทเถรเป็นประธาน
 มาสู่เมืองเชียงใหม่แทนท่าน พระเจ้าก่อนาก็ให้
 พระเถรเจ้าทั้งหลาย สำนักอยู่ ณ วัดโลก ภาย
 หลังอาราธนาให้กระทำวินัยกรรม มีอุปสมบทกรรม
 เป็นต้น พระเถรเจ้าทั้งหลายถวายพระพรว่า ท่าน
 อุทุมพรบุพผามหาสวามีผู้เป็นอุปัชฌายะได้ให้พวก
 ตนมมาฉลองพระราชศรัทธาพระองค์อย่างเดี่ยว หา
 ได้อุณฺญาตให้กระทำวินัยกรรมด้วยไม่ อันที่จริงยังมี

พระเถระเจ้าองค์หนึ่งชื่อสุนนเถระ ท่านก็เป็นศิษย์
 แห่งพระอุทุมพรบุบผามหาสวามีเจ้าเหมือนกันพระ
 สุนนเถระนั้นเมื่อจะกลับคืนมาสู่เมืองสุโขทัย ท่าน
 มหาสวามีก็ยังได้สะพายบาตรไปส่ง โดยสมมติว่า
 ส่งศาสนามาตั้งเมืองไทย กาลบัดนั้นพระสุนนเถระเจ้า
 ก็ยัง กระทำ การสอน พระปริยัติ ปฏิบัติ อยู่ใน เมือง
 สุโขทัย หากว่ามหाराชไปอาราธนาพระผู้เป็นเจ้า
 องค์นั้นมาได้ พวกตนจึงจะกระทำวินัยกรรมพร้อม
 กับพระสุนนองค์นั้น ท้าวเธอจึงใช้ให้เสนาผู้หนึ่ง
 ชื่อว่า หมั้นเงินกอง กับผ้าขาวยอด และผ้าขาว
 ลาย ไปอาราธนาพระสุนนเถระเมืองสุโขทัย พระ
 สุนนเถระรับนิมนต์แล้วก็ให้ศิษย์รูปหนึ่งชื่อว่า อา
 นนทะ อยู่แทนที่วัดป่าแก้วในเมืองสุโขทัย แล้ว
 พาสามเณรรูปหนึ่งชื่อว่า กุมารกัสสป อายุย่างเข้า
 ๒๐ ปี ซึ่งเป็นหลานของตนมาด้วย พระเจ้าก่อน
 ราษฎ์ชาวพระสุนนเถระมากมีพระราชหฤทัยยินดีเป็นอัน

มาก ท้าวเธอได้ยกทัพไปรบพระสุนทรถึงตำบล
 แสนขาวห่อเชิงเรือ แล้วท้าวเธอก็นำพระเถรเจ้า
 ผู้ซึ่งมีอายุได้ ๖๐ ปี มาอยู่วัดพระยี่น ทิศตะวันออก
 เมืองลำพูน ปีถัดได้ สก ๗๒๑ และได้อาราธนา
 ให้กระทำสังฆกรรมมีอุปสมบท และสมาสมมติเป็น
 ดัน พระสุนทรก็อุปสมบทกุมารกัสสปสามเณร
 ผู้เป็นหลานให้เป็นภิกษุภาวะในเวลาที่สมาแม่^๕ระมิง
 หน้าวัดจันทสานอ พร้อมด้วยพระเถรเจ้าทั้งหลาย
 ๑๐ รูป ที่ท่านอุทุมพรบุบผามหาสวามีส่งมานั้น พระ
 เจ้าก่อนาทรงพระปราโมทย์ เลื่อมใสศรัทธาจารย์แห่ง
 พระสุนทรเจ้านั้น จึงอภิเสกให้เป็นพระมหาสวามี
 มีชื่อว่า “พระสุนทรบุบผารัตนมหาสวามี”
 วันหนึ่งพระมหาสวามีเจ้าเอาพระบรมธาตุพระพุทธ
 เจ้าองค์ประเสริฐนั้น มาถวายให้ท้าวเธอได้ทอด
 พระเนตร และถวายพระพรถึงประวัติทั้งหมด ตั้ง
 แต่เทวดามาเข้านิมิตในฝันนั้นแต่ท้าวเธอทุกประ-

การ ท้าวเธอมีพระราชหฤทัยปราโมทย์เลื่อมใสเป็น
 อย่างยิ่ง จึงให้สร้างพระบรมธาตุด้วยสุคนธ์ทกใน
 โกลก้า เมื่อนั้นพระบรมธาตุพระพุทธเจ้าก็กระทำ
 ปาฏิหาริย์ต่าง ๆ ลอยประทักษิณไปมาอยู่บนผิวน้ำ
 ในวันฝนตกเป็นขณิกวัสสกาล ให้พระเจ้าก่อนา
 ทังเสนามาตย์ราชบริพารเห็นเป็นอัศจรรย์ พระ
 มหาสวามีเจ้าอยู่วัดพระย่น เมืองถ้ำพูนได้ ๒ พรรษา
 แล้ว ถึงบิณฑเส็จ ศกได้ ๗๓๒ (พ.ศ. ๑๕๑๓)
 พระมหาสวามีเจ้าอยู่วันพระย่น พระเจ้าก่อนาก็ได้
 พระราชทานป่าไม้พะยอม ซึ่งเป็นสวนดอกไม้หลวง
 ให้เป็นพระอารามชื่อว่า วัดบุบผาราม (วัดสวนดอก
 บัจจุบัน) ครั้นสร้างเสร็จแล้ว จึงได้อาราธนาพระ
 มหาสวามีมาเป็นเจ้าอาวาส ในปีฉวังกุ ศกได้
 ๗๓๓ ต่อแต่นั้นมาพระเจ้าก่อนาและพระมหาสวา
 มี่เจ้า ได้พร้อมกันให้ก่อมหาเจดีย์ในวัดบุบผาราม
 นั้น เพื่อสถาปนาพระบรมธาตุพระพุทธเจ้าองค์วิเศษ

ครั้นถึงวันที่จะบรรจุพระบรมธาตุ พระเจ้ากอนา
 และพระมหาสวามีเจ้าได้สร้างพระบรมธาตุด้วยสุคน
 โธทกบูชาด้วยเครื่องสักการะเป็นอันมาก พระบรม
 ธาตุได้กระทำปาฏิหาริย์ให้ปรากฏแก่ทั่วเธอ พระ
 มหาสวามีเจ้าและเสนามาตย์ประชาราษฎร์ สมณ
 พราหมณาจารย์ทั้งหลาย เมื่อพระมหาสวามีเจ้า
 เอาพระบรมธาตุออกจากร้านในไถลคำ (ถาดทอง)
 จึงเห็นเป็น ๒ องค์ องค์หนึ่งมีขนาดเล็กกว่าปกติ
 อีกองค์หนึ่งยังเป็นปกติเท่าเดิม มีวรรณสีฐานงาม
 เสมอกัน นัยหนึ่งว่า พระเจ้ากอนาและพระมหา
 สวามีเจ้า พร้อมกันอธิฐานขอให้พระบรมธาตุแยก
 เป็น ๒ องค์ ด้วยอำนาจแห่งสัตยาธิษฐานนั้น
 พระบรมธาตุจึงแยกออกเป็น ๒ องค์ แล้วอาราธ
 นาท้องหนึ่งลงในชะอบแก้วประพาฬ ชะอบทอง
 ชะอบเงิน ชะอบทองเหลือง โดยลำดับ สถาปนา
 ไว้ในวัดบุบผารามสวนดอกไม้หลวง เพื่อเป็นที่ไหว้

สักการบูชาแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลายครบเท่า
ถึงกาลบัดนี้ -

ในปีล่วงไป สกได้ ๗๓๓ นั้น พระเจ้า
ก่อนามหาราช และ พระมหาสวามีมีความปรารถนา
ใคร่จะสถาปนาพระสารีริกธาตุเจ้าองค์ที่ ๒ ไว้ใน
เสถียรสถาน จึงทรงปรึกษากันว่าเสถียรสถานอันควร
แก่การสถาปนาพระสารีริกธาตุพระพุทธเจ้าองค์วิ-
เศษนี้ ยังไม่ปรากฏแก่เราทั้งหลาย เมื่อจะแสวง
หาที่อันควรสร้างสถูปเจดีย์ จึงเชิญพระอบพระสารี-
ริกธาตุขึ้นสถิตเหนือเสวตคชาธารข้างมงคล อธิษ-
ฐานเสวยข้างพระที่นั่งปล่อยไป ส่วนท้าวเธอก็รับ
สั่งให้พระโคมศุริยคนตรีไปตามหลังมงคลหัดดีด้วย
ยศบริวารเป็นอันมาก ข้างมงคลแผดเสียง ๓ ครั้ง
แล้ว ก็บ่ายหน้าไปสู่ประตูหัวเวียง ตรงต่ออุจุมบรร-
พต (คือดอยสุเทพ) ได้ไปหยุดอยู่บนยอดเขา
ลูกหนึ่ง พระเจ้าก่อนามหาราชและพระมหาสวามี เข้า

พระทัยว่า ช้างมงคลจะหยุดอยู่เพียงนั้น แต่หาได้
 หยุดในที่นั้นไม่ ได้เดินทางต่อขึ้นไปอีก ภูเขาที่
 ช้างได้หยุดอยู่ชั่วคราวนั้นเรียกว่าดอยช้างนอนบ้าง
 ดอยช้างนอนบ้าง ดอยหมากนอนบ้าง ตราบเท่าถึง
 ทุกวันนี้ ช้างมงคลตัวนั้นได้ขึ้นไปถึงยอดดอยอีก
 แห่งหนึ่ง พระเจ้ากอนาและพระมหาสวามีเจ้าเห็น
 สนามราบเรียบเป็นอันดี ประารถนาจะสถาปนาพระ
 บรมธาตุเจ้าไว้บนเขาภูนั้น จึงทรงปรึกษากันว่า
 สนามราบเรียบดีหนอ ขออาราธนาพระบรมธาตุ
 ประดิษฐาน ณ ที่สมควรนี้เถิด แล้วจึงเริ่มจะอัญ
 เชิญพระบรมธาตุลงจากมงคลหัตถ์ ทันใดนั้น ช้าง
 มงคล ก็ได้เดินต่อไปอีก ที่นั้นจึงเรียกกันว่า “สนาม
 ยอดดอยงาม” ภายหลังเรียกว่า “ดอยสามยอด”
 มาตราบเท่าทุกวันนี้ ช้างมงคลตัวนั้นได้เดินทางขึ้น
 ไปโดยลำดับจนถึงดอยवासูเทพบรรพต จึงร้องเสียง
 สะเทือน ๓ ครั้ง แล้วกระทำปทักษิณ ๓ รอบ แล้ว

ปีกาบใจศกได้ ๗๔๖ (พ.ศ. ๑๕๒๗) วันเพ็ญ
เดือนวิสาขมาส ตรงกับวันศุกร์ ฤกษ์ ๑๖ ค่ำ ๕
วิชาในพฤษภาศ ท้าวเธอจึงได้อาราธนาไปสถา
ปนาไว้ ๑ พระบรมธาตุสุเทพนั้น ปรางค์อยู่เหนือ
จอมเขา หลังเมืองนครเชียงใหม่สืบมาจนทุกวันนี้ ๑

นับตั้งแต่ พระยาเม็ງรายมหาราช สร้างเมือง
เชียงใหม่ ในบ่อก ไทยว่า รวายนัน ศกได้ ๖๕๘
(พ.ศ. ๑๘๓๘) ครอบเกล้าถึงพระเจ้าก่อนามหาราช
และพระสุนทรบุบพารัตนามหาสวามีเจ้ามา สถาปนา
พระบรมธาตุพระพุทธเจ้าบนवासเทพบรรพตนี้ ใน
บ่กลวงไถ้ ศกได้ ๒๓๓ นับได้ ๘๕ ปี ๕ รัชชัตริย์
ปฐมราชวงศ์ คือ พระยาเม็ງรายเสวยราชสมบัติ
๒๕ ปี ถัดนั้น พระราชโอรสพระยาเม็ງราย มี
พระนามว่า พระยามังคราม เสวยราชสมบัติได้
๑๕ ปี ถัดนั้น พระราชโอรสพระยามังคราม พระ
นามว่า พระยาแสนพุ เสวยราชสมบัติได้ ๘ ปี

ถัดนั้น พระราชโอรสพระยาแสนพู่ พระนามว่า
 พระยากำฟู เสวยราชสมบัติได้ ๑๒ ปี ถัดนั้น
 พระราชโอรสพระยากำฟู พระนามว่า พระยาผายู
 เสวยราชสมบัติได้ ๒๔ ปี ถัดนั้น พระราชโอรสพระ
 ยาผายู พระนามว่า พระยาก่อนาได้เสวยราชสมบัติ
 ในบมเม ไทยว้าบเมืองเม็ค สกได้ ๗๒๕ ถึงกับ
 ไทยว้าบฉว้งโก้สกได้ ๗๓๓ (พ.ศ. ๑๕๔๐) จึงได้
 สถาปนาพระบรมธาตุพระพุทธเจ้า ณ บนวาสูเทพ
 บรรพตนี้ ถึงบเมืองเบ้า สกได้ ๗๕๕ ก็สวรรคต
 ถัดนั้นพระราชโอรสพระยาก่อนา พระนามว่า พระ
 ยาแสนเมืองมา เสวยราชสมบัติได้ ๑๖ ปี ถัดนั้น
 พระราชโอรสพระยาแสนเมืองมา พระนามว่า พระ
 ยาสามฝั่งแก่นเสวยราชสมบัติได้ ๔๐ ปี ถัดนั้น
 พระราชโอรสพระยาสามฝั่งแก่น พระนามว่า พระ
 ยาทิโลกราชเสวยราชสมบัติได้ ๒๔ ปี ถัดนั้นพระ
 ราชภาคินัยพระยาทิโลกราชพระนามว่า พระยา

ยอดเขยงราย เสวยราชสมบัติ ๕ ปี ถัดนั้นโอรส
 พระยายอดเขยงราย พระนามว่า พระยาเมืองแก้ว
 เสวยราชสมบัติได้ ๑๓ ปี ท้าวเธอพระยามหากษัตริย์
 ผู้เสวยราชสมบัติในนพบุรี ศรีมหานครพิงค์ เขยง-
 ใหม่ทุก ๆ พระองค์ ล้วนมีพระราชศรัทธาเลื่อมใส
 พระบรมธาตุสุเทพ ไว้เคารพสักการะบูชาตามประ-
 เพลสืบทอดเป็นลำดับ ถัดนั้น พระราชโอรสพระ
 เมืองแก้ว พระนามว่า ท้าวอ้ายคือ พระเมือง
 เกตุแก้ว เสวยราชสมบัติในปีถัดเล่า สกได้ ๘๘๗
 (พ.ศ. ๒๐๖๘) มีพระราชศรัทธาเลื่อมใสในพระ
 บรมธาตุสุเทพเป็นอันมาก จึงอาราธนาพระมหา
 ญาณมงคลโพธิ ซึ่งอยู่วัดอโศการาม (วัดกู่ละ
 มั๊ก) เมืองหริภุญชัย มาฉลองพระราชศรัทธาให้
 เสริมพระมหาเจดีย์ใหญ่กว่าเดิม คือองค์ที่อยู่ ณ
 บัดนี้ ในปีเป็กเส็จ สกได้ ๕๐๐ (พ.ศ. ๒๐๘๑)
 เดือน ๘ ขึ้น ๑๓ ค่ำ วันพฤหัสบดี ยามกองงาย

๒ ลูกนาที่ปลายบาตรน้ำ ฤกษ์ ๑๒ ตัว ช่ออุตตราก
 คุณะมหาเจดีย์เจ้าองค์นี้ กว้างได้ ๖๐ วา สูงได้ ๔๔
 สอก มี ๔ มุม รูปไข่ ดอกบัวตั้งอยู่ ๔ มุม แทน
 หลวงบรรพต ๔ เหลี่ยม ท้องสูง ๒ ชั้น แต่หน้าแทน
 หลวงถึงปากแทนแก้วมีกระดุงสูงชันเดี่ยว แต่คอดอก
 ถึงยอดโกศงามลูกสระนัยมี ๑๑ ลูก พระเมือง
 เกตุแก้วได้ พระราชทานกาญจนาทองคำให้ สุวรรณ
 การช่างทองทำเป็นดอกบัวทองคำ ขจิตด้วยแก้ว
 แล้วให้ยกขึ้นใส่บนยอดพระมหาธาตุเจดีย์ ใน
 วันฤกษ์ดีถึงามบริสุทธียิ่ง จึงเป็นที่เลื่องลือแก่เทว-
 ตาและมนุษย์ทั้งหลาย ว่าพระบรมธาตุวาสุเทพมา
 ตราบเท่าจนทุกวันนี้ ถัดนั้นพระราชโอรสพระเมือง
 เกตุแก้ว พระนามว่า ท้าวชายคำ ได้เสวยราช
 สมบัติในปีเบ็กลีเจ้ สกได้ ๙๐๐ ทรงมีพระราช
 ศรัทธาเลื่อมใสในพระบรมธาตุเจ้า จึงพระราชทาน
 ทองคำหนัก ๑๗๐๐ บาท ตีให้เป็นทองจังกอ ติด

พระบรมธาตุ กับเงิน ๖๐๐๐ ให้เป็นค่าไม้สร้างวิหาร
ถึง ปีกาเหมา สกได้ ๙๐๗ (พ.ศ. ๒๐๔๔)

พระมหาญาณมงคลโพธิ ได้สร้างวิหารด้านหน้าและ
วิหารด้านหลัง ระเบียบรอบพระธาตุถึง ๔ ด้าน ฝา
ผนังวิจิตรกรรม ลายเขียนทั้งหมดฉลองพระศรัทธา
ถึง บเมืองใต้ สกได้ ๕๑๕ (พ.ศ. ๒๑๐๐) พระ

ญาณมงคลโพธิ เป็นประธานฝ่ายในสร้างบรรได
หลวง ก่อรูปนาคลงตั้งซ้ายขวาตั้งปรากฏอยู่ทุกวันนี้

พระเจดีย์ที่บรรจุพระบรมธาตุ มีเนื้อหาด้านละ

๖ วา ๔ ด้าน รวม ๒๔ วา ถ้าเหลี่ยมเหล็ก (รั้วเหล็ก)

ด้านละ ๗ วา ๒ สอก ด้านรวม ๓๐ วา เหล็กถ้าเหลี่ยม

ด้านตัวนอกรมี ๑๒๐ เล่ม ด้านตัวนตกรมี ๑๒๐ เล่ม

ด้านใต้มี ๑๓๒ เล่ม ด้านเหนือมี ๑๓๒ เล่ม ๔ ด้านรวม

๕๐๔ เล่ม มีปราสาททั้ง ๔ มุม ราวเทียนด้านละ ๕ วา

๔ ด้านรวม ๓๖ วา ด้านตัวนอกรมีประทีปทองเหลือง

๒๘ ดวง ด้านตัวนตกร ๒๗ ดวง ด้านใต้ ๒๗ ดวง

ด้านเหนือ ๒๓ ดวง มุมทั้ง ๔ กัณฑ์ ๔ ดวง รวม
 ทั้งหมด ๑๑๓ ดวง ตั้งสำหรับวางประทีป ๔ มุม
 รวม ๔ ตัว พระวิหารด้านหน้าและด้านหลังมี ๗ แป
 ๒ ชาย ชด (मुख) หลังชดหน้ามีชดตะห้อง ชด
 หลวง ๒ ห้อง รวมทั้งหมดเป็น ๔ ห้อง ๒ หลังเป็น
 ๘ ห้อง ระเบียงตัวนอกทั้ง ๒ ข้างมี ๓ ห้อง
 วันตกทั้ง ๒ มี ๓ ห้อง ด้านใต้ ๑๒ ห้อง ด้าน
 เหนือ ๑๒ ห้อง ๔ ด้านมี ๑๘ ห้อง นับทั้งวิหารมี
 ๔๖ ห้อง บริเวณภายในฝา แต่ด้านเหนือถึงด้าน
 ใต้มี ๑๕ วา ๒ สอก แต่ด้านตัวนอกถึงด้านตัว
 ตกมี ๒๒ วา แต่ประตูบริเวณถึงเทวคา ๒ องค์กร
 (บัดนี้ได้ย้ายไปไว้นอกประตูบริเวณแล้ว) มี ๘ วา
 นาคยาว ๖๐ วา บันไดมี ๑๗๓ ขั้น ถ้าเลี้ยงไม้ชั้น
 ล่างไปทางวันตกและตัวนอก ๕๐ วา ฯ

ในสมัยนี้มีอุบาสกคนหนึ่งชื่อว่า มงคลสิลา
 มีศรัทธาสร้างโรงอุโบสถาคารหลังหนึ่ง อาราธนา

พระสังฆราชา วัดบุบผาราม สวนดอกไม้หลวงเป็น
 ประธาน มาผูกสีมา ณ โรงอุโบสถหลังนี้ อีก
 ประการหนึ่ง เมื่อพระเมืองเกตุเกล้าเสวยราชสม-
 บัติ ได้ส่งพระภิกษุไปเรียนพระปริยัติธรรม ที่เมือง
 อังวะ จึงแต่งราชทูตไปกับพระภิกษุผู้ไปเรียนธรรม
 นั้น ราชทูตเข้าเฝ้ากษัตริย์กรุงอังวะ ตรัสถามว่า
 พวกเจ้าได้ไหว้พระบรมธาตุเจ้าสุเทพเจ้าหรือเปล่า?
 เมื่อราชทูตว่า ไม่ได้ไปไหว้ ท้าวเธอตรัสว่า พวก
 เจ้ามีบุญน้อยนัก ด้วยเหตุว่าพระบรมธาตุเจ้าของ
 พระพุทธเจ้าทั้งหลายทั้งปวง ซึ่งบรรจุไว้ที่ในทีใด ๆ
 กิด เมื่อเหวดคาไม้รัชาก็จักไปรวมกันอยู่ในมหา
 เจดีย์คอกสุเทพก่อน ครั้น ๕๐๐๐ พระวัสส์ล่วงแล้ว
 จึงจะไปรวมกันที่ไม้มหาโพธิ์ อีกประการหนึ่ง มี
 พระสังฆราชาองค์หนึ่งอยู่เมืองหงสาวดี เมื่อมีภิกษุ
 ชาวเชียงใหม่ กิด ภิกษุชาวเมืองหงสาวดีมาเชียงใหม่
 ใหม่แล้วกลับไปเฝ้าท่านกิด ท่านช่อมถามว่าเธอทั้ง

หลายได้ไปไหว้พระบรมธาตุบ้างหรือเปล่า? ภิกษุ
 ใดได้ไปไหว้ก็กราบเรียนว่า ข้าพเจ้าได้ไปไหว้แล้ว
 พระสังฆราชาองค์นั้นยินดียิ่งนัก มีผ้าสังฆาฏิกัด
 ผ้าจวรอนกัตติ ย่อมให้แก่ภิกษุอื่นทุก ๆ รูป และ
 กล่าวว่ บัดนี้พระบรมธาตุพระพุทธเจ้าจะไปรวมกัน
 ที่มหาเจดยองค์นั้น เหตุนี้ เทวดาและมนุษย์ทั้ง
 หลาย ได้ไปไหว้พระบรมธาตุดอยสุเทพ และกระ
 ทำสักการะบูชา ก็เป็นประดุจได้ไหว้และบูชาพระ
 พุทธเจ้าเมื่อยังพระชนม์อยู่ ครั้นนั้น มีชายผู้หนึ่ง
 ชื่อว่า หมั้นลา ไม่ได้ไหว้พระบรมธาตุสุเทพ ได้
 ยินพระ คำรัสของ พระสังฆราชา เมือง หงสาวดี แต่
 สำนักแห่งเมืองหงสาวดีนั้น ได้บิบัติโสมนัสยินดี จึง
 ถอดกำม็ือทองคำออกให้ นายช่างทองตี เป็นทอง
 จังโก มาติดพระบรมธาตุดอยสุเทพ
 เหตุนี้ สาธุชนผู้ใดได้ไปไหว้สักการะด้วย
 อามิสบูชา เป็นต้นว่า ข้าวตอกดอกไม้ สุกคนธชาติ

ของหอมกิด ด้วยขำนำโภชนาหารกิด ด้วยเงินทอง
 แก้ว แหวน เสื้อ ผากิด ชนที่สุดเพียงไหวด้วย
 มอสีบนวกิด จงระลึกถึงคุณพระพุทธเจ้าด้วยพุทธ
 คุณว่า อติปิ โส ภควา อรหิ สมฺมาสมฺพุทฺโธ เป็น
 ต้น บ่อย ๆ ย่อมเชื่อว่าได้เจริญพุทธธานุสติกัมมภู-
 ฐาน อาจสำเร็จมโนปณิธานความปรารถนาทุก
 ประการ ฯ

ตำนานพระธาตุคุดอยสุเทพ ยุตติงเพียงเท่านั้น

แปลงให้เป็นไฟล์ดิจิทัลจากสำเนาที่จัดเก็บโดย
หอสมุดแห่งชาติรัชมิ่งคลาสิก เชียงใหม่

วันที่ ๒๘ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๗